

BENKŐ LÁSZLÓ KÖSZÖNTÉSE

Kedves Hallgatók, kedves Kollégák!

A főiskola dísztermét zsúfolásig megtöltő hallgatóság körében, a Magyar Nyelv- tudományi Társaság szegedi csoportjának, a Csongrád megyei TIT magyar nyelvi szakosztályának, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola főigazgatóságának, a Magyar Nyelvészeti Tanszéknek s a főiskola magyar szakos hallgatóinak nevében őszinte szeretettel és nagyrabecsüléssel köszöntöm Benkő László c. egyetemi tanárt, a főiskolai tanszék volt vezetőjét és oktatóját 75. születésnapja alkalmából.

Benkő László Szegeden született 1912. augusztus 7-én pedagóguscsaládból. Iskoláit Szegeden végezte. A szegedi (akkor Ferenc József) tudományegyetemen szerzett középiskolai tanári oklevelet 1935-ben magyar—német szakon. Tanári pályáját 1935-ben kezdte a nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban ideiglenes óraadóként, 1937-től 1948-ig a soproni Evangélikus Liceumban tanított. Közben egy évig (1943) a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasa volt. A háború az ő életén is „átvágta- tott”, többszöri katonáskodás, majd hadifogság után 1945-ben került haza. Egy évi nyíregyházi igazgatói működés után (1948—49) Miskolcon volt tanulmányi vezető (oktatási igazgató).

1953-ban a Szegedi Pedagógiai Főiskola Magyar nyelvészeti Tanszékének vezetőjévé nevezték ki. Itt tanított 20 évig, majd három évig működött a pozsonyi egyetem magyar tanszékén vendégprofesszorként.

1977-ben, 65 éves korában vonult nyugdíjba, de továbbra is tanított az ELTE bölcsészettudományi, majd tanárképző karán. 1977-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi tanár címmel tisztelte meg.

Benkő László tudományos pályája rendkívül gazdag. Érdeklődése először a néprajz felé fordult. („Szeged Felsőtanya népe” c. tanulmányával 1933-ban országos pályázatot nyert.) E tárgykörből szerzett egyetemi doktori címet 1934-ben summa cum laude minősítéssel. Néprajzi és irodalmi tárgyú dolgozatai sorban jelentek meg különböző folyóiratokban és kiadványokban. Néprajzi tanulmányok vezették a néprajz felé, majd a nyelvészet felé. Tanulmányaiért két ízben kapott akadémiai jutalmat; „Veres Péter stílusművészete” című tanulmányával megnyerte a Magyar Irodalomtudományi Társaság pályadíját.

Kandidátusi értekezésének címe: „A szépirodalmi stílus elemzése.” Az 1962-ben megjelent munkát HORVÁTH MÁRIA — többek közt — így méltatta: „Hosszú évek gyűjtőmunkájának, részletvizsgálatainak összegezése Benkő László tanulmánya: cikkeinek bizonyossága szerint már az ötvenes évek eleje óta foglalkozik Veres Péter stílusával. Közben gyarapította vizsgálati szempontjait, gazdagította anyagát, megfigyeléseit; észrevételeit az íróval személyesen is megbeszélte. Veres Péter stílárius jellegű önvallomásai sajátos színt adnak a róla szóló munkának: megvilágítják alkotás- módját, adalékokat szolgáltatnak művészi tudatosságáról. Benkő László leleményesen

aknázza ki az így adódott lehetőségeket; néha az író is belevonva munkájába. Dolgozata ebben az értelemben tekinthető összegzésnek, egyébként szempontjaiban, módszerében új, a korábbiaknál alaposabb és elvi-módszertani tekintetben is gazdagabb.” (Magyar Nyelvőr 1966. 212.)

A nyelvészet mellett pedagógiai szempontok is alakították ki Benkő László következő tudományos tervét: hogy elkészítse Juhász Gyula költői szótárát. Az első, 1957. évi tervezettől 15 évi munka vezetett el a kész szótárhoz, amely 1972-ben jelent meg. Igen elismerő véleményében SZATHMÁRI ISTVÁN — többek között — ezeket írta: „A Juhász Gyula-szótár szerkesztőjének elvitathatatlan érdeme..., hogy (a Petőfi-szótárral együtt) vállalta az úttörés nehézségeit, vállalta az írói-költői szótárak szerkesztésének elméleti és gyakorlati megalapozását, valamint magával a szótárral hazai viszonylatban elsőként adott példát egy huszadik századi költő nyelvkincsének a szótári feldolgozására.” A mű további pozitívumait SZATHMÁRI ISTVÁN így sorolja fel: ... gazdag, ... más költők esetében is jól alkalmazható a stilisztikai minősítő rendszer; a nyelvi-stiláris jelenségeket illetően teljességre törekszik; helyes a címszó kiválasztás és az arra irányuló igyekezet, hogy a szótárban kidomborodjék Juhász Gyula egyéni stílusa. (Magyar Nyelvőr 1974. 411.)

FÁBIÁN PÁL, a 70 éves Benkő Lászlót köszöntve, így méltatta e mű kivételes értékét: „... nagy örömmel és tisztelettel ki kell mondanunk, hogy Benkő László hírért és nevéért a Juhász Gyula-szótár, az első magyar írói szótár mindaddig fenn fogja tartani, míg csak magyar nyelvtudomány, magyar szótárírás egyáltalán lesz.” (Magyar Nyelv 1984. 107.)

Benkő László már a Juhász Gyula-szótár készítése közben tanulmányozta a hasonló jellegű munkákat, és kapcsolatba lépett más írói szótári munkaközösségekkel, elsősorban a Goethe-szótár szerkesztőségével. E kapcsolat keretében kétszer is előadást tartott a berlini tudományos akadémián az írói szótári munkáról. Az e téren szerzett tapasztalatokat foglalta össze Az írói-szótár (A szépirodalmi nyelv és stílus lexikográfiai feldolgozása) című akadémiai doktori értekezésében, amelyet 1974-ben védett meg őszinte elismeréstől övezetten. E gazdag munkát ismertetve BÜKY LÁSZLÓ a szótárforgatók nélkülözhetetlen eszközeinek nevezte (Magyar Nyelvőr 1980. 376—378.).

Szűkebb szakmai munkaterületén kívül igen eredményesen foglalkozott Benkő László a mai magyar nyelv, főleg a mondattan, mondatelemzés kérdéseivel is. E tárgy köréből több főiskolai jegyzetet, tanulmányt készített.

Gazdagon vette ki részét Benkő László a tudományos közéletből is. A TIT keretében a Társulat megalakulása óta vesz részt előadásokkal, tagja a TIT magyar nyelvi országos választmányának, elnökségének. Részt vesz a Magyar Nyelvőr szerkesztőbizottságának munkájában, valamint az ELTE Mai magyar nyelvi tanszéke stíluskutató csoportjának kutatásaiban, tanulmányait rendszeresen olvashatjuk az országos szaklapokban, így a Magyar Nyelvőr legutóbbi számában a „Megjegyzések az érzelem kifejezés kérdéséhez” című eleven szellemű tanulmányt. Benkő László azt sem tartotta ferasztónak, hogy Budapestről leutazzék régi tanítványaihoz Szegedre, s volt tanítványai, kollégái, a mai főiskolai hallgatók körében megjelenjék. Okunk van tehát megismételni FÁBIÁN PÁL öt évvel ezelőtt elhangzott köszöntő szavait: „Szív-ből kívánok mindannyiunk nevében változatlan munkakedvet és jó egészséget... Kívánom, hogy nyugalmat, bölcsességet és mély tudást sugárzó egyéniségével még sok éven át gazdagítsa közösségünket.” (Magyar Nyelv 1984. 107.)

BÉKÉSI IMRE